

29

Wielka Wojna 1914–1918

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XXXVII. I wojna światowa.

Uczeń:

- 1) wyjaśnia pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu wojny, z uwzględnieniem procesu powstawania dwóch przeciwstawnych systemów sojuszy;
- 2) opisuje charakter działań wojennych na różnych frontach;
- 3) wyjaśnia okoliczności przystąpienia Stanów Zjednoczonych Ameryki do wojny i ich rolę w konflikcie;
- 5) wyjaśnia przyczyny klęski państw centralnych i Rosji.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 2) omawia strategiczne koncepcje prowadzenia wojny i ich realizację;
- 3) przedstawia przebieg działań wojennych na najważniejszych frontach, dostrzegając zależności między nimi;
- 4) charakteryzuje sytuację ludności cywilnej, z uwzględnieniem przykładów jej eksterminacji.

CZAS ZAJĘĆ

3 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 28 VI 1914, 5–9 IX 1914, 1916, IV 1917, III 1918, VII–VIII 1918, 11 XI 1918
- postacie: Franciszka Ferdynanda Habsburga, Gawriła Principa

ROZUMIE

- pojęcia: trójporozumienie, ententa, alianci, państwa centralne, Wielka Wojna (I wojna światowa), wojna błyskawiczna, okopy, wojna pozycyjna, gazy bojowe, wojna psychologiczna, nieograniczona wojna podwodna, wojna totalna, hiszpanka, eksterminacja Ormian, ludobójstwo, czystka etniczna, ormiańska diaspora, reglamentacja żywności, czarny rynek

POTRAFI

- wymienić bezpośrednie przyczyny Wielkiej Wojny
- wskazać bloki państw walczących w Wielkiej Wojnie
- wskazać fronty I wojny światowej
- przedstawić przebieg walk na poszczególnych frontach z omówieniem zależności między nimi

- opisać przemiany w sztuce wojennej w latach 1914–1918
- omówić społeczne, polityczne i gospodarcze skutki Wielkiej Wojny
- scharakteryzować sytuację ludności cywilnej w czasie Wielkiej Wojny

Materiał realizowany na pierwszej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat i główny cel lekcji oraz zadajemy pytanie:

- ▶ Jakie były główne sojusze polityczne państw europejskich w początkach XX w.?

II. ROZWINIĘCIE

Po przypomnieniu okoliczności powstania dwóch wielkich sojuszy w Europie prezentujemy klasie film dostępny w Internecie *Wybuch I wojny światowej*. ▶

Jeśli uczniowie znają dobrze język angielski, warto w toku lekcji skorzystać z materiałów opublikowanych na stronie dziennika „The Guardian”. ▶

Zadajemy pytanie:

- ▶ Które wydarzenie zostało uznane za iskrę prowadzącą do wybuchu I wojny światowej i dlaczego?

Zwracamy uwagę na znaczenie sojuszy międzynarodowych i mówimy o efekcie domina, jaki wywołało wypowiedzenie wojny Serbii przez Austro-Węgry. Opisujemy nastroje społeczne w przededniu wybuchu wojny – warto wykorzystać materiały źródłowe (m1 i m2, s. 311).

Rozdajemy w klasie karty pracy ▶ i prosimy o wypełnienie pierwszej kolumny tabeli w zadaniu 1.

Polecamy uczniom zapoznać się z treścią podrozdziałów *Front zachodni*, *Nowe rodzaje broni*, *Front wschodni*, *Wojna w Alpach i na Bliskim Wschodzie*, *Nieograniczona wojna podwodna*, *Przystąpienie USA do wojny w 1917 r.*, *Koniec wojny* (s. 312–319). Następnie uczniowie wykonują zadania od 2 do 5 w kartach pracy. Po zakończeniu pracy wspólnie sprawdzamy odpowiedzi.

Przedstawiamy sytuację Ormian w Turcji. Omawiamy zagadnienie eksterminacji ludności ormiańskiej przeprowadzonej przez Turków. Szczególny nacisk kładziemy na problem nieuznawania do dziś przez Turcję tej zbrodni za ludobójstwo.

Wyświetlamy uczniom dostępną w Internecie infografikę z bilansem I wojny światowej i wspólnie ją analizujemy. ▶

Omawiamy skutki społeczne i straty I wojny światowej, los ludności cywilnej oraz kombatantów. Warto wykorzystać materiały źródłowe z podręcznika (m11, s. 319, m13, s. 320).

Na koniec tej części lekcji uczniowie wypełniają drugą kolumnę tabeli w zadaniu 1 w karcie pracy.

III. PODSUMOWANIE

Prosimy o wskazanie przyczyny klęski państw centralnych.

METODY KONTROLI

Uczniowie wymieniają przyczyny i skutki I wojny światowej.

PRACA DOMOWA

Zapoznaj się z treścią artykułu Bartłomieja Gajka *Te maski odmieniły życie potwornie oszpeconych żołnierzy* dostępnego w Internecie. ► Następnie w kilku zdaniach określ, jaki był cel tworzenia masek.

Materiał realizowany na drugiej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat (*Przemiany w sztuce wojennej w latach 1914–1918*) i główny cel lekcji (*Dowień się, jak się rozwijała sztuka wojenna w okresie I wojny światowej*). Pytamy uczniów:

► Jakie nowinki w sztuce wojennej przyniosła I wojna światowa?

II. ROZWINIĘCIE

Zaczynamy od słów pułkownika George S. Pattona z 1918 r.: „Czołgi, tak jak wszystkie inne pomocnicze rodzaje broni, są tylko środkiem wsparcia piechoty, od której zależą losy bitwy, gdy żołnierze dźgają bagnietami nieprzyjacielskie trzewia”. Pytamy uczniów, czy przewidywania późniejszego generała się sprawdziły.

Opowiadamy uczniom o produkcji pierwszych czołgów, która była utrzymana w ścisłej tajemnicy. Miało to na celu wywołanie zaskoczenia tą bronią żołnierzy nieprzyjaciela.

Warto przy okazji wspomnieć, że nawet nazwa czołgu (ang. *tank* – „zbiornik”, „cysterna”) nie ujawniała przeznaczenia tej maszyny, a wielu zaangażowanych w jej produkcję padło ofiarą dezinformacji. Celowo wprowadzano pracowników w błąd, że budują oni mobilne cysterny do transportu wody.

Podajemy, kiedy i gdzie po raz pierwszy wykorzystano na polu bitwy czołgi (15 września 1916 r. nad rzeką Sommą brytyjskie czołgi Mark I dokonały szarży na niemieckie pozycje; wydarzenie to uznaje się za początek rozwoju produkcji tej broni – zaczęto ją projektować i udoskonalać wiele państw). Pokazujemy zestawienie modeli czołgów produkowanych w okresie I wojny światowej dostępne w Internecie. ► Uczniów może zaciekać fakt, że projektowano wersję męską (uzbrojoną w armaty i karabiny) oraz żeńską (uzbrojoną tylko w karabiny) tych maszyn.

Wyświetlamy również film przedstawiający czołgi w terenie *Czołgi posuwają się naprzód, aby wykonać swoje zadanie*. ►

Następnie opowiadamy o samolotach. Przypominamy uczniom, że pierwszy udany lot aeroplanem odbył się zaledwie 11 lat przed wybuchem wojny. W ciągu tego czasu lotnictwo przeszło ogromną przemianę. Warto jednak podkreślić, że w początkach wojny samoloty wykorzystywano głównie do zwiadu nad polem bitwy, a dopiero z czasem zaczęto produkować i wysyłać na front bombowce i myśliwce. Walki w powietrzu odbywały się w ten sposób, że obrzucano samolot nieprzyjaciela granatami, ale także innymi przedmiotami; zdarzały się np. próby złapania wrogiej maszyny hakiem zaczepionym na linie. Nie inaczej postępowano podczas bombardowań: żołnierz siedzący w samolocie

wyrzucał rękami ładunek na upatrzone cele. Erę walk powietrznych najprawdopodobniej zapoczątkował atak francuskiego lotnika, który 5 października 1914 r. strzelił z karabinu maszynowego do niemieckiego samolotu. Na zakończenie tego wątku wyświetlamy uczniom film *Początek wojny w powietrzu i pod wodą – I wojna światowa* (od minuty 5:37 do 9:08). ▶

Przechodzimy do omawiania kolejnej broni, tym razem chemicznej. Można wykorzystać artykuł Łukasza Zalesińskiego *Śmierć pachnie musztardą*. ▶

Zaczynamy opowieść od tego, że gazy bojowe w okresie I wojny światowej były stosowane przez wszystkie walczące armie. Korzystając z polecanego artykułu, możemy przytoczyć opublikowane w nim dane – wyliczenia brytyjskiego historyka Kima Colemana: „Niemcy rozpylili 68 tys. ton trujących środków, Francuzi 36 tys. ton, Brytyjczycy zaś 25 tys. ton”. Początkowo używano gazu łzawiącego, z czasem zaczęto jednak stosować bardziej niebezpieczne substancje. Wyświetlamy uczniom film *Najgroźniejsza broń chemiczna – Nauka. To lubię*. ▶

Charakteryzujemy kolejną arenę walk – morze. Przedstawiamy główny cel walk na morzu: państwom alianckim zależało na utrzymaniu blokady Niemiec (w celu pozbawienia ich dostaw surowców – głównie żywności), zaś Niemcy dążyły do przerwania blokady i paraliżu floty ententy. Głównie minowano szlaki handlowe, nowością było prowadzenie wojny podwodnej.

Przechodząc do omawiania artylerii, warto poruszyć kwestię kolorystyki umundurowania. Odtwarzamy uczniom fragmenty filmu wybranego spośród proponowanych: *Ewolucja wyglądu mundurów niemieckiej armii* (od 0:31 do 4:21) lub *Ewolucja mundurów brytyjskiej armii* (od 1:44 do 9:54). (W ustawieniach dostępne jest automatyczne tłumaczenie napisów na język polski). ▶

Zwracamy uwagę uczniów, na to jak zmieniały się krój i kolorystyka mundurów: armie rezygnowały z intensywnych, kontrastowych barw (np. biały, czerwony, zielony, niebieski) na rzecz kolorów stonowanych, ziemistych (np. oliwkowy, szaroniebieski itp.). Zaznaczamy, że jednym z powodów zmian w kolorystyce umundurowania był rozwój artylerii i broni maszynowej (w kolorowych mundurach żołnierze stawali się łatwym celem).

Omawiając rozwój broni maszynowej i artyleryjskiej, można wykorzystać informacje i zdjęcia ze stron internetowych. ▶

III. PODSUMOWANIE

Wyświetlamy uczniom film *10 faktów o I wojnie światowej – feat. Historia wojny niezna-nej*. ▶

W ramach ciekawostki można wyświetlić film pt. *Rozejm bożonarodzeniowy. 1914*. ▶

METODY KONTROLI

Uczniowie wymieniają skutki stosowania nowych rodzajów broni.

Materiał realizowany na trzeciej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat (*I wojna światowa jako czynnik wielkich przemian na początku XX w.*) i główny cel lekcji (*Oceń, czy I wojna światowa była czynnikiem przemian na początku XX w.*).

II. ROZWINIĘCIE

Rozdajemy uczniom karty pracy. ▶ Uczniowie, rozwiązując kolejne zadania, stworzą konspekt wypowiedzi argumentacyjnej na temat: *I wojna światowa jako czynnik wielkich przemian początku XX w. Rozstrzygnij słuszność tego twierdzenia, uwzględniając aspekty społeczne, gospodarcze i technologiczne.*

Po zakończeniu pracy wspólnie sprawdzamy i omawiamy odpowiedzi.

III. PODSUMOWANIE

Przypominamy uczniom, na co należy zwrócić uwagę w zadaniu domowym.

PRACA DOMOWA

Na podstawie uzupełnionej karty pracy napisz wypracowanie na temat: *I wojna światowa jako czynnik wielkich przemian początku XX w. Rozstrzygnij słuszność tego twierdzenia, uwzględniając w argumentacji aspekty społeczne, gospodarcze i technologiczne.*